

PLAY!

PŘEKLADATELÉ LITERÁTI AUTOŘI VYKLADAČI

PÁTEK 4.10. 2002

č. 2

Když tlumočníci překládají. . .

Každý ví, že žít se překládáním veršů – stejně jako jejich psaním – není v naší materialistické společnosti možné. A tak mám i já zaměstnání, které mám upřímně rád, které mi také nejednou poskytuje uspokojení z práce a navíc k tomu mě ještě uživí. Jsem konferenční tlumočník.

Tento bubeníčkovský večer jsem dal dohromady tak, že jsem se dotázal svých kolegů tlumočnicků, jsou-li mezi nimi i další, kteří vyvažují únavu z překotného drmolení na konferencích a seminářích tím, že si sednou nad papír a okusují tužku. (Pardon, klišé zastaralo. Kdo chce dnes být in, musí samozřejmě okusovat klávesnici.) Několik takových kolegů se mi ozvalo a já vám spolu se svými představuji i jejich překlady.

Seznamte se tedy s tím, jak překládají příslušníci povolání, na které univerzitní bohové historické mluvnické a srovnávacího jazykozpytu tradičně hledí poněkud skrz prsty, neboť jim připadá mělké a příliš zaměřené na okamžitý praktický výsledek. V tom je nepochybně i kousek pravdy. Právě proto se zřejmě někteří z nás snaží z úřednický či akademický šedivého jazyka konferencí chvílemi unikat do bohatší a rozmanitější řeči literární. A přece je tlumočnictví, když se provozuje na patřičné úrovni, povolání důstojné a společensky významné. Na mnoha místech ho ve svých Dějinách zmiňuje už Hérodotos před více než pětadvaceti stoletími, a vůbec muselo být na světě před písemným překladem, stejně jako mluvená podoba jazyka předchází jeho podobu psanou.

A tak chci na tomto místě vzdát hold a dík škole, která mě – tehdy pod názvem Katedra tlumočení a překladu – na obě podoby mé životní dráhy připravila. Dnes dělá totéž pro další pokolení překladatelů i tlumočnicků, jmenuje se Ústav Translatologie, ale sídlí pořád ve starém dobrém Šporkově paláci v Hybernské ulici.

A pokud jde o mou dráhu překladatele, na té sehrály významnou úlohu také semináře, které v osmdesátých letech pořádali aktivní mladí a začínající překladatelé při tehdejší Sdružení českých překladatelů. Tehdy bylo ovšem všechno státní a jestliže Sdružení z nějakých mně neznámých výšin získalo peníze a požehnání, mohlo takové adepty překladatelství pozvat na tři dny na dobříšský zámek, kde se celou tu dobu pod vedením zkušených lektorů překládalo, pak se o těch překladech diskutovalo a od večere do půlnoci nebo i déle se tlachalo o všem možném, ale nejvíce ze všeho zase o překladu. Překladatel je podobně jako spisovatel oním rozporuplným živočišným druhem, který bych nazval společenský samotář. Jeho práce je zaměřená na celou společnost nebo alespoň na určité její vrstvy a je-li úspěšná, také k nim dolehne, konat ji ale musí v osamění. Je úžasné, když má čas od času příležitost popovídat si o ní se sobě podobnými.

Dnešní Obec překladatelů není filiálkou všemocného státu, který mimo jiné také centrálně vládne všemi materiálními prostředky. Rozhodně nemůže pořádát historické semináře na historickém zámku, a že by se nás Colorado-Mansfeld chystal pozvat na Dobříš,

o tom také jaksi není nic slyšet. Zato však svobodné poměry nekla-
dou žádná omezení osobní iniciativě, a tak mohla vzniknout tahle
bubeníckovská společnost, neformální, ale o to životaschopnější,
nemajetná, ale zato bez zábran rozprávějící o jakémkoli tématu, a
takovou nám ji pánbůh račiž zachovat co nejdéle.

Milan Dvořák

Zajíc na parketách aneb Když překladatel zaspal

*Členové virtuální komunity Okoun (www.okoun.cz) si pro své obve-
selení i pohoršení založili diskusní klub Pranýř překladů. Zde sobě
shromažďují překladatelské perly, z nichž Vám přinášíme ukázkou:*

Case Víím, že je to stará záležitost, ale teprve teď se mi dostala do
ruky hra Battlezone II s „českým manuálem“. Některé výrazy nebo
věty z něj jsou vskutku úžasné (i když leckdy možná nejen vinou
překladu):

„Battlezone 2 je úžasná hra, která vtáhne hráče do druhé rea-
lity“

„... i tady musí hráč vysedávat v kabině vznášedla, se kterým
brázdí bohatě vrásněné povrchy cizích planet.“

„... posílá těžební vozidla k loužím univerzálního materiálu
zvaného biometal. . . “

„Plahočit se však po bojišti pěšky je pomalé a nebezpečné.“

„Plnou parou se tedy (hráč) vrací do boje. . . “

„V tomto momentu může hráč vyskočit ze zapařeného kokpitu
(. . .) s pocitem tepla, sucha a bezpečí může posílat své vojáky do
boje. . . “

Case Tak mi právě kolega vyprávěl, že čte knižní zpracování filmu
„Black Hawk Down“, a že např. „motherfucker“ je tam překlá-
dáno jako „prznitel matek“. Nebo název zbraně, používané proti
Somálcům (označovaným termínem „skinny“), „skinny popper“ je
překládána jako „patent na Somálce“. Patrně podle jednoho z vý-
znamů „popper“ – „patentka“.

peetee V právě přečtené Zahnově „StarWars“ trilogii (vydané v Ba-
ronetu) jsem celkem koukal na přeložení námořní hodnosti
„ensign“ jako vlastního jména(!). Takže vznikaly takové kiksy typu
„udělejte tohle a tohle, Ensigne.“

koles Pan Ensign je totiž vzdálený příbuzný věhlasného generála
Attorneyho.

Barclay A jeho bratrance se jmenují Rogerové.

Case Roger a Over. Přičemž Rogerovi se občas přezdívá „veselý“.

FPL Koles: Dalsi z casteji se vyskytujících dustojniku je general
Staff. (pozn.: Generální štáb.)

His Tedka jsem měl možnost nakouknout do biografie zakladatele
Apple XXX Wozniaka. Tam jsou taky pěkný perly: „Známý britský
ředitel Ridley Scott, který natočil takové reklamy jako Alien nebo
Blade Runner, ve kterých používá dramatické světelné efekty. . . “
Mimo jiné o kousek dál překladatelka operuje se „softwarovým
motorem“ . . .

Case Dneska jsem četl v časopisu TV Revue článek o nějaké he-
rečce – „Byla první obětí seriálového vraha ve filmu Vřískot 2“ . . .
bohajeho. . . tak oni už nestačí sérioví vrazi, teď už dokonce seriá-
loví. . .

(příspěvky byly ponechány v originálním tvaru)

Ruth Rendellová: Mrkaná

Žena v recepci jí dala pokyny: „Projděte společenskou místností, pak těmi dvojitými dveřmi na konci do chodby, zahrňte doleva a má třetí dveře vpravo. Pokud ovšem není ve společenské místnosti.“

Elsie tam nebyla. Zato tam byl Bestiák. Jean mu tak vždycky říkala. Jeho jméno se nikdy nedověděla. Spolu s dalšími tam seděl a díval se na televizi. Před televizorem stál půlkruh křesel, většinou obyčejných, ale také pár kolečkových, a někteří staří lidé v nich usnuli. On seděl na invalidním vozíku a byl vzhůru. Zíral na obrazovku, kde se slavné osobnosti předváděly v nějaké zábavné hře.

Od doby, kdy ho naposledy viděla, uplynulo deset let, ale poznala ho, i když se změnil a zestárl. Už mu musí být dost přes osmdesát. Spatřit ho byl vždycky šok, ale spatřit ho tady bylo překvapení, a nijak nepříjemné. Na vozíčku je jistě proto, že nemůže chodit. Došlo na něj. Jeho život se blíží ke konci.

Věděla, co udělá, až ji uvidí. Dělal to pokaždé. Ale třeba ji nevidí, neobráť se, jeho pozornost bude dál poutat ta hra. Tiše, málem po šíčkách, se propížíla kolem okraje půlkruhu. Chybu udělala v tom, že se, těsně než došla k dvojitým dveřím, ohlédla. Upíral na ni oči a udělal to, co dělal vždycky. Mrkl.

Jean se prudce odvrátila. Vyšla se chodbou a našla Elsiin pokoj, třetí vpravo. Také Elsie spala, vsedě v křesle u okna.

Elsie byla v domově dva týdny a Jean věděla, že už odtud nevyjde. Umře tady. A proč ne. Je tu čistota a pohodlí, o člověka se tu starají. A tak je možná směšné, když si Jean říká, že raději než být tady by třeba byla i bezmocná a stará, hladověla by a nakonec umřela v osamění. Byly s Elsie stejně staré, ale ona se cítila mladší a myslela si, že na to také vypadá. Znaly se odjakživa, chodily spolu do školy, vzájemně si byly za svědkyně na svatbě.

Právě s Elsie šla tenkrát večer do kina. S Elsie a ještě s nějakým děvčetem, jehož jméno už si nepamatuje. Pamatuje si ale ten film, *Tři hezká děvčátka* s Dianou Durbinovou. Je to šedesát let.

Za těch dávných dob by to, co jí Bestiák udělal, byla její chyba. To ona ho k tomu jistě vybídla vyzývavým chováním. Dnes je to zločin. Trestný čin. Víckrát o tom četla v novinách, televize vysílala čísla linky důvěry, kam se má zavolat, a mluvily tam zvlášť vyškolené policistky, se kterými se člověk může poradit. To kvůli tomu, aby se ženská necítila nadosmrti poznamenaná, traumatizovaná – i když zapomenout nemůže nikdy.

Zvlášť to poslední je svatá pravda. Někdy na to zapomněla na celé týdny, i na měsíce. A pak ho vždycky zase uviděla. To je tím, že bydlí v takovém malém venkovském městě. Že tu bydlí ona a že tu dál bydlí i on. Někdy ho potkala v obchodě, někdy na ulici. Jindy zase nastupoval do autobusu, že kterého ona vystupovala. Vždycky mrkl. Nic neřekl, jen se na ni podíval – a mrkl.

Elsie vypadala docela jako Diana Durbinová. Byly zhruba stejného věku, narodily se ve stejném roce. Jean si vzpomíná, jak si o tom povídaly, ona, Elsie a ta další dívka – Christine, Cathleen? –, když vycházely z kina a ty dvě ji doprovázely na zastávku autobusu.

Bestiák u ní s autem zastavil asi deset minut potom, co kamarádky odešly, a Jean už věděla, že autobus nepojede. Byl to poslední autobus a ona byla bezradná. Nebyla ještě tma, takhle uprostřed léta se doopravdy setmí až po desáté. Kdyby byla tma, možná by s Bestiákem nejela. On samozřejmě v tu chvíli na žádnou bestii nevypadal. Byl mladý, vlastně úplný chlapec, a byl pohledný a docela milý. Bylo to jen pět mil, ale stejně by jeho nabídku byla odmítla, nebýt toho, co řekl, když mu pověděla, kde bydlí: „Tak to jistě znáš Rollingsovy. Paní Rollingsová je moje sestra.“

Nebyla to pravda, že se zná s jejími sousedy, ale znělo to věrohodně. Nastoupila a posadila se vedle něho. To auto vlastně nebylo jeho, patřilo člověku, u kterého pracoval. Byl šofér. Ale to zjistila až mnohem později.

„Máme hezkej večír,“ řekl. „Bylas někde u tetičky?“

„V kině,“ odpověděla.

Ujel pár mil, uhnul na postranní cestu a zastavil před opuštěným domkem. Ten vypadal, že v něm rozhodně nikdo nebydlí, ale on řekl, že tam musí za někým zaskočit. Bude to jen chvilka. Může jít s ním. to už byl soumrak, ale v domku se nikde nesvítilo. „Tam nikdo není,“ řekla.

Neodpověděl. Popadl ji, strhl ji do vysoké trávy a jednou rukou jí ze všech sil zacpával pusu. Nikdy předtím nepoznala nikoho, kdo by měl takovou sílu. Odtáhl tu ruku, aby jí strhl šaty, a ona začala křičet, ale ten křik byl jen reflex, dával jen průchod strachu, jinak byl marný. Nikdo ho tu nemohl slyšet.

To, co jí udělal, se jmenuje znásilnění. To ví teď. Vlastně se to dověděla brzy potom, co se to stalo. Jenže tehdy tomu tak nikdo neříkal. Nikdo o tom nemluvil.

Slyšela, jak auto nastartovalo a pak odjelo. Když šla pěšky domů, necítila vlastně ani bolest, spíš ztuhlost a otupělou strnulost, něco podobného jako den poté, kdy se s Elsie učily dělat provaz. Jít musela stejně, neměla na vybranou.

Otec, jak se dalo čekat, zuřil a ptal se, jestli ví, kolik je hodin. „Co ty víš, co se ti mohlo stát!“ přidala se matka. Ono se jí taky stalo – znásilnění. Šla si nahoru lehnout, aby si nevšimli, jak se nedokáže přestat třást. Celou tu noc nespala. Ráno si řekla, že to mohlo dopadnout hůř. Přinejmenším není mrtvá.

Nikdy ji ani nenapadlo se s tím, co se stalo, někomu svěřit. Příliš se styděla, bála se, co by si o ní pomysleli. Je to minulost, říkála si pořád. Je to pryč. Trauma? Takového slova se pro to dnes užívá. Znamená jizvu. Na ní žádnou jizvu nikdo vidět nemohl a ani v těle žádnou necítila, ale uplynuly roky, než vedle sebe snesla muže. Později byla jen ráda. Ještě že počkala a nepotkala před Kennethem někoho jiného. Ale tehdy na to, co se stalo, denně myslela, vlastně to denně prožívala, ten šok a tu bolest a ten hrozný strach. A toho muže, který jí to udělal, si v duchu pojmenovala Bestiák.

Uplynulo osm let a spatřila ho znovu. Šla s Kennethem po městě, zrovna ho z letectva pustili do civilu. Zavěšení do sebe procházeli hlavní ulicí. Kenneth ji požádal o ruku a chtěli vybrat snubní prsteny.

Bylo to velké klenotnictví, kam zašli, a mezi vitrínami bylo několik uliček. Bestiák stál v jiné, dost daleko, nejspíš vyřizoval nějakou pochůzku pro svého zaměstnavatele. ale uviděla ho a on ji. Mrkl. Mrkl zrovna tak jako před deseti minutami ve společenské místnosti.

Jean zavřela oči. Když je zase otevřela, byla Elsie vzhůru. „Jak dlouho tu jsi, moje milá?“

„Moc dlouho ne,“ odpověděla Jean. Elsie začala rozprávět o dívkách, které s nimi chodily do školy. Všechny si je pamatovala křestním jménem a většinu i příjmením. Jean našla vázu, nabrala vodu a strčila do ní květiny, které jevíly známky uvadání.

Snubní prsten měla pořád na prstě, i když jí byl o trochu těsnější.

Na jejich svatbě byla Elsie, která už mezitím porodila první dítě, oblečena do růžového taftu a její muž byl Kennethovi za svědka. Jeanin prvorozenec John se narodil devět měsíců poté a pak přišla po půldruhém roce dvojčata. Následovala dlouhá pauza, než přišla na svět Ann, ale Jean toho stejně pořád měla plno na práci. V tuhle dobu, kdy byly děti malé, myslela na Bestiáka a na to, co se stalo,

méně než v kterémkoli jiném období života. Někdy na něho zapomněla na celé měsíce.

Ann byly právě čtyři, když ho znovu uviděla. Šly naproti ostatním dětem ke škola. Neměli tehdy ještě auto, bylo to několik let předtím, než si ho pořídili.

Cestou ke škola chtěla zajít do obchodu a koupit Ann nové boty. U Červeného lva zrovna na odpoledne zavírali. Bestiák vyšel z hostince, nestál zrovna moc pevně na nohou a skoro do ní vrazil. Řekla: „Dávejte pozor!“ a teprve pak si všimla, kdo to je. O krok poodstoupil, pohlédl jí do tváře a mrkl. Rozzuřilo ji to. Na okamžik si pomyslela, že večer poví celý příběh Kennethovi. Ale ne, to samozřejmě nejde. Teď ne.

Elsie ještě chvíli povídala o dávných dobách a o lidech, které znaly. Pak ji Jean políbila na rozloučenou a řekla, že příští týden zase přijde. „Příště jdi zkratkou,“ poučila ji Elsie. „Projdi zahradou a vejdi tím francouzským oknem, co je vedle mě.“

„Budu si to pamatovat.“

Dnes ale tou cestou nepůjde. Vyдалa se zpátky chodbou a u dveří do společenské místnosti na chvíli zaváhala.

Když Bestiáka naposled viděla, oba už stárli. Kenneth byl po smrti, John byl sám dědečkem, i když mladým, dvojčata společně řídila úspěšný podnik v Austrálii a Ann byla chiruržkou v Londýně.

Jean se nikdy nenaučila řídit. Když Kenneth zemřel, dala auto pryč. Čekala zrovna na té samé autobusové zastávce, ze které ji Bestiák před tolika lety odvezl. Autobus přijel a z něho vystoupí on. Starý muž s bílými vlasy, tvář zežloutlou a vráscitou, ale poznala ho. Poznala by ho kdykoli. Upřel na ni takový ten svůj neomalený pohled – a mrkl. Bylo to tentokrát takové přehnané, promyšlené mrknutí. Sešklebil celou půlku obličeje a oko pevně zavřel.

Strčila do dveří společenské místnosti a otevřela je. Televize pořád běžela, ale on tam nebyl. Jeho invalidní vozík byl prázdný. Pak ho uviděla. Přiváděla ho sestra, nejspíš z toalety. Držela ho pevně v podpaží, druhým podpažím se ztěžka opíral o vycpávku na hlavici berly. Nohy v kalhotách od pyžama měl napůl ochrnuté a ve tváři výraz utrpení, jako by skučel bolestí. Dělal maličké, šmatlavé krůčky. Jean se na něho podívala, upřela pohled do té ztýrané tváře a její oči se setkaly s jeho. A pak – mrkla. Mrkla na něho, jako mrkl naposledy on na ni. A spatřila něco, co by u starého člověka vůbec nečekala. Po vyschlé tváři se mu rozlil hustý tmavý ruměnec. Odvrátil oči.

Přes místnost k východu se Jean lehce nadnášela, jako by jí bylo šestnáct.

Přeložil Milan Dvořák

Pál Závada – Jadvižin polštář (úryvky z překladu)

Ještě po jednu noc mě něžně uklidňovala v nehybnosti a laskala letnými doteky. (Samozřejmě jsme až do samého konce zůstali v nočních košilích.)

Čtvrtou noc jsem jí konečně rozuměl (neboť jsme sotva promluvili, vždyť stále s úsměvem zvedala ukazováček k mým ústům) tak, že ji mohu následovat a dělat všechno po ní: přejela mi dlaní po obličeji a po krku a čekala. Vzpamatoval jsem se a pohladil ji právě tak. A ještě jednou, ještě jednou. Její ruka vedla mou ruku pokaždé jinam. Tyhle oplatky jsme pekli dlouho a po čase už naše dlaně klouzaly stejnou cestou společně. Potom mi rozepnula košili

a svlékla ji ze mě. I ona vyklouzla ze své. V hedvábných kalhotkách a v gatic jsme se jeden druhému vrhli do náruče, v objetí jsme se hladili po zádech. Tehdy jsme se poprvé dlouze políbili, popustili uzdy svým jazykům, které začaly jezdit po obličejí, po rtech i v ústech, a toho jsme se nenabažili ani do rána. Nakonec se na mě usmála, zlíbala mi tváře, obrátila mě, zezadu objala a přitulená ke mně usnula. Dlouho jsem bez hnutí naslouchal a cítil na zátylku její nádherně pomalé oddechování, zvedání a klesání jejích nahých nader na svých zádech.

Když jsem se pátý den vrátil domů, našel jsem Jadvigu u záhonu rozkvétajících hyacintů stejně jako o Velikonocích v kostelní zahradě. Objali jsme se a to už jsme oba dva věděli, že se v noci konečně můžeme odhodlat k tomu, abychom splynuli se vším všudy. Tak uplynul i celý den: kdykoliv se naše pohledy setkaly (a setkávaly se chvála Bohu často) a my jsme se na sebe zahleděli s týmž úsměvem, znovu a znovu jsme si to slibovali. V životě som nebol takto radosťou bez seba, ako v tú noc*!

Když jsme vklouzli do postele, nechtěla přede mnou mít Jadviga náskok v dotecích (ačkoliv občas mi zpomalením mé ruky dávala najevo, že by si nepřála ani to, abych ji předběhl já). Předešla mne jen v jediném (vždyť tam, kde jsme byli minulou noc, jsme dnes došli již v téměř okamžiku, včetně vzájemného svlékání nočních košil): jak jsme se polonazí líbali a objímali stále vroucněji, odvrátila se ode mne, přitáhla na sebe peřinu a pod ní si poprvé svlékla kalhotky.

Ale, Drahý moj, dávajte pozor!, zašeptala: len pomaly, a buďte veľmi-veľmi nežný! Ale to jsem dobře věděl a již předem se pro to pevně rozhodl. Tak jsem také učinil. A nyní již o tom nedokážu napsat více, protože i na papíře oněmím samou nádhrou a ohromením. Které neživí jen to, že jsme se konečně mohli spojit ze společné vůle, nýbrž i to, čeho jsem si na té tváři mně nejdražší nemohl nevšimnout (a co jsem spíše vycítil než zahlédl). Bolest vzpomínky, prokmitávající mezi rozkoší a oddaností, kterou Jadviga musela překonávat ve chvíli, kdy mě se zkřivenou tváří vedla stále hlouběji. S láskou a odpuštěním (a snad i navzdory možné tělesné bolesti) se mi usmívala do očí a přijímala můj vděk a mou potichu plesající radost.

Ach! Kolika Vašeho soužení jsem se stala příčinou, Ondriško moj! Ale mohu o tom roky přemýšlet, beztak nevím, zda to všechno mohlo být jinak. Může člověk neústupností či zaslepeností zvrátit věci na špatnou cestu? K čemu přivolává takřka slepě zkázu osudu? Co může uvrhnout do záhuby svou netrpělivostí? Neoblomností, uraženou pýchou, touhou po pohodlí a rozmazlování... Nebo žízni po rozkoších, po vášních, při nichž mu běhá mráz po těle a které osvobozují duši a sužují srdce, po vášních, které si takříkajíc už zasloužil dlouhými posty svého pomíjivého života!†

Ani dnes ještě nevím, kolik může tentýž člověk obrátit v dobré nebo napravit a která jeho snaha, pozornost nebo trpělivost může vést ke zlepšení? A jakou cenu má, co může vykoupit křesťanské slitování, pokora a láska, jejímuž milosrdenství jsem se, jak jsem alespoň věřila, otevírala s takovou oddaností, že bych Vás snad byla schopna po léta s láskou přijímat, Vaše vášně, vzrušení i touhy, jimiž jste mne zaplavoval jako zpěněnými vlnami (až jsem často cítila, jak mám šaty, vlasy nebo postel promočené skrznastrz), zatímco vy jste byl jen málokdy schopen vzít mě za ruku a pokusit se mě něžně vést po strmějších stezkách své touhy vedoucích na vrcholy, na které

* Pro to už asi nenašel slova, která by vyslovila takovou nádhru. Ani slovensky.

† Sem taky přidám hvězdičku, protože se mi strašně líbí, když se při psaní takhle upřímně drásá a přitom dopřává rozlet citům. Podle mě je krásné to, nad čím člověk skutečně bezděčně vykřikne: to je ale krása! I v dalším.

jste stoupal výhradně sám. Nevím ovšem, zda bych Vás byla mohla následovat, i kdybyste se o to byl pokoušel jinak a jakkoliv mne to lákalo, takže Vám nemohu klást za vinu Vaše zoufalé dožadování, na něž bych neodpověděla dobrovolně ani tehdy, kdyby mi v tom nic jiného nebránilo.

O našich prvních Velikonocích v roce 915, vzpomínáte si, když jsme se smířili, jsem Vám ukázala, jak bych se mohla a chtěla s Vámi vodit za ruku. Tehdy jste mi byl ve své oddané, něžné vášni nejbližší. Ale brzy jste, moj Milý (nevyčítám Vám to, vždyť to by už nemělo smysl, chci jen zaznamenat své vzpomínky), zapomenul a příliš brzy jste se spokojil s tím, že jsme oba dva „na svém místě pro vzájemné uspokojení“. Nenapadlo Vás, že naše dobrota, láska a touha musí den co den rozkvétat znovu, jako by se naše duše a tělo dotýkaly toho druhého poprvé. Stejně jako Slunce prochází svým každodenním mysteriem pokaždé od začátku až do konce: nikdy nezačne v poledne, vždy zapadne večer a nikdy nezapomene svítat. Nanejvýše se v zimomřivém zármutku zahalí do oblak. Ale Vy jste často dlouhou dobu nevnímal ani mě, ani své blízké, a jindy byste mě byl zase strhával s sebou, dáváje volný průchod své zoufalé vášni.

Po těchto protikladných zkušenostech jsem Vás často přijímala se štěstím plným naděje a často s malomyslností, ale přesto s láskou vyvěrající z hloubi mého srdce. Sám ale víte, že po vášni udušené ještě před jejím naplněním to už nebyla láska milenky.

Přece však nevím, a proto se ptám Vás, který snad náš život vidíte již jasně, zda může člověk skutečně změnit osud svůj i svých blízkých, zda v něm skutečně může činit dobro nebo zlo, a je-li očividné, že může, zda se to všechno na samém konci ukáže? Budou mít jeho činy v samém závěru smysl, anebo bylo všechno již předem napsáno? Mají naše žalostné snahy o dobro, naše provinění, pády a úmyslná pošlapání druhých – ta troška dobra smíšená s našimi průměrnými hříchy, s bolestí, kterou působíme druhým, a s našimi všedními malými poklesky – v konečném účinku vlivu na osud, který nosíme v sobě? Jak to je?, řekněte, Ondřiško! Jak Vám mám vyprávět o tom, že tyto pochybnosti plynou z našeho života?

Přiznám se, i když na mě kvůli tomu Všemohoucí zahřímá, že přestože jsem před chvílí psala o „špatné cestě“, „záhubě“, „pošlapání“ nebo „poklescích“, nejsem si ještě ani dnes zcela jista, zda jsem jednotlivé kroky svého života dělala po „špatné cestě“ anebo spíše po cestě osudu, která je nevyhnutelná pro člověka, bytost stvořenou i pro fantazii, naději a touhu. Po cestě, která patřila výhradně mně a kterou jsem si musela sama vybojovat, a jak jsem jen mohla i přijímat, protože nebylo možné vyměnit ji za život někoho jiného.

Vy jste nakonec nepochopil tuto jedinou věc a jako myslivec snažící se zachránit zvěř jste se mě pokoušel zahnat do ohrady a „pomoci“ mi. Ačkoliv jste se spíše Vy sám nedokázal smířit se svým vlastním životem, až jste ten boj nakonec vzdal. Vidíte, já jsem měla „pomoci“ Vám. Snad právě tím, že bych Vás propustila. Vždyť i když všechno pomine, to, co z našeho svazku zůstalo, by zůstalo i tak. Vidíte, neztratilo se to. Ale snad byste byl mohl žít alespoň se svou skutečnou, lepší polovičkou, než takto, se mnou a vedle mne. Tak byste možná žil ještě i dnes.

* * *

(Ondřiš chudák nepochopil, že by místo výřečného zoufalství bylo lépe, kdyby zůstal zticha. Myslím to tak, že by to bylo lepší i pro něho. Kdyby se těšil z toho, co mu právě dávám, nechtěl pokaždé něco jiného a nebylo mu to málo.

Neboť kdyby mi dopřál trochu času a nenaléhal na mne s tím, jak prudká je jeho náklonnost ke mně, okamžitě si toho všimnu. A v jediném, k ničemu nezavazujícím okamžiku se třeba i po sté zamiluji do pohybu jeho zápěstí, s kterým si řekneme zapaluje – a jak přitom nesnáším, když hulí! – do hlasu, kterým něco vysvětluje, do pohroužení, s kterým se do něčeho zabere. Hned ho miluji a jakmile se na mne usměje, toužím ho objímat.)

Snad si dokážete představit, Drahy moj, jak krásné jsme byly v Sankt Pöltenu na prahu dospělosti. Ještě dívky, ale skoro již ženy. Alespoň my jsme se líbily sobě samým i sobě navzájem.

Vlázky vykukující na vrcholku zralého kukuřičného klasu tmavou koncem září do bronzova. Ale v předcházejících měsících zrání mají barvu vlasů nás obou: ten neupravený, svěže plavý červencový chomáček patří Irmě, ten srpnový kukuřičný pramen přecházející do měděna patří mně. Avšak když jsme své rozpuštěné vlasy položily na společný polštář a sčesaly je, psal se začátek srpna, o tolik byly mé vlasy bohatší a silnější. Když jsme však vyčesaly nahoru vlasy Irminy, mohly jsme otočit kalendář o pár týdnů zpátky. Horko bylo tak jako tak. Mezi klíny je ale rozdíl jednoho měsíce: Irmin je srpnový, můj zářijový. Takřka vždycky je však ihned přikryl sních nočních košil věstící předčasnou zimu. Mezi barvami našich společných koupání promočených podzimními dešti je právě barva vlasů a ochlupení nespolehlivá: když zmoknou, leskne se každý kukuřičný vlasek a chloupek stříbrnými kapkami a ztmavne. Osychat začínají ze všech nejdříve samozřejmě zlaté vlázky řídce posypa-
ných paží, později chmýří šíje a střapatá klubíčka podpaží, po nich trávníky rudé sépií zapadajícího slunce a až na samém konci, po česání hřebeny a dotecích prstů a ve slunečním svitu našich pohledů, pšeničné snopy vlasů.

Tyto obrazy však byly spíše jen otisky zachycených a odvrácených pohledů. I když milion pohledů společně již tvoří vytrvalou pozornost, stejně jako se nestřežené doteky, pokud k nim dojde mnohokrát, mohou spojit v hlazení, a i palčivý žár paprsků v největší hloubce může rozžhavit útroby. Mezi námi se ale to vždycky skončilo někde na rozhraní. A ačkoliv to se občas nebezpečně vyostřilo, nebály jsme se klouzat ani po ostří nože. V utajených hodinách jsme se rády zamykaly v internátní koupelně (když se budova o svátcích vylidnila) a vzájemně jsme se svlékaly, prohlížely a stříkaly na sebe vodu jako nevinné malé nymfy v dobách, kdy ještě nebylo nic zakázáno. A rády jsme spolu spávaly, ačkoliv jsme k tomu měly příležitost jen u Irminých rodičů, za zavřenými dveřmi, protože v sanktpöltenské ložnici, i když jsme tam zrovna byly jen my dvě, jsme mohly riskovat jen spěšná přitulení. (Po letech jsem zato často zaujala místo Bálinta Földese v manželské posteli.)

I když nikdy nelze říci a ukázat všechno, Moj Drahy, snad nyní přece jen víte i tom, o čem kromě Vás nikdo nikdy neslyšel: takové jsme byly, když jsme byly spolu a nikdo nás neviděl.

přeložil Pavel Novotný

Jim Cartwright: Ulice

(ukázka z divadelní hry)

Světla osvítlí čekající ženu. Je jí přes třicet, sedí na tvrdé kuchyňské židli. Je v obnošeném županu, vykukuje kousek smutné noční košile, kouří

Valerie Už tady toho vysedávání a čekání na něj mám plný zuby, vobjeví se tu jednou za sto let. To je život, vstát, nakrmit všechny děti v domě. Dělán, co můžu, bez peněz. Zatímco von chlastá, chlastá

a chlastá a mně nedá nic, jen na mě hodí ty svý tvrdý pracky večer v posteli. Je jak urvanej pes vod řetězu. Vobrovskej těžkej pes. Čokl se srstí slepenou zvratkama. Rve mě za vlasy. Podívejte na mý vlasy, jsou tak suchý. Tak smutně suchý. Nejradši bych brečela, ale myslim, že by žádný slzy netekly. A není nic horšího, než pláč bez slz. Jako když se člověk dusí. Proč to děláme? Proč tady zůstávám? Proč, proč, proč? Člověk se může zavalit otázkama, ale není o nic chytřejší, protože už nemá sílu hledat odpověď. Pořád škudlí a strádá. Von si jen vezme úspory a dělá si s nima, co chce. Někdy nechá na stole pár drobných, někdy. Ale člověk nikdy neví, když se ho dovolím zeptat, tak mi jednu vlepi. Proto si musím půjčovat, půjčovat si ode všech. Jsem jak vyzáblá krysa, která běží semhle, běží támhle, snaží se něco vyčmuchat. Pomáhaj mi, ale vsadím se, že mě pěkně nenáviděj. Jsem pro ně pól. Protože jsem pořád za dveřma, a pořád je prosim a prosim a oni nemůžou říct ne. Otevrou jen peněženku a já řeknu, děkuju, tisíckrát vám děkuju, až je nám z toho všem na nic. Pane Bože, nemůžu se dočkat, až budou děti větší a budu pak moct posílat je. Brzy přijde domů. Zlitej pod vobraz. Bude mi kázat, že bych s tím tady měla něco dělat. Sežere, na co přijde. Počůrá celej záchod. Děti zmáčkne příliš hrubě. Bude křičet a bude protivnej. Pak usne hlubokým, smradlavým spánkem, celej zamotaný do přikrývek. Chlast je prevít. Chlast je odpornej prevít. Smradlavý, čpavý moře. A von je kapitán a má mokrá strniště. Nasává a zvrací po mně, nasává a zvrací po mě bílohnedou vodu. Ach, co to povídám, tohleto je šílený. Mám mu to za zlý a potom mu to zas za zlý nemám. Není to jeho chyba, že není žádná práce. Je to chlap jak hora, neví, kam se má vrtnout. Vypadá tak neohrabaně a smutně u dřezu, vysavač v těch jeho prackách je jako hračka. Když je celej den doma, je ho všude plno. Jako velký, reněný zvíře, který přechází sem a tam, snaží se najít trepky, nešikovnej se všema těma drobnostma doma, popletenej, já to vidím. Vidím, to ubohý zvíře ve světě, kam nepatří. Vidím jeho oči, smutný a skleslý. Vidím ho, jak plynou dny, starý, vlhký pytle, jeden na druhým. Vidím ho, vodpad. Lidskej vodpad týhle země. Ale nemůžu mu odpustit. Nemůžu odpustit tý krutý, zatraceně vohromný haldě. Tý vohromný, nemotorný haldě. (*Lekne se, co to říká, skoro vykřikne*). Je tak velkej, shrbenej a vošklivej. (*Ovládne se*) Ach můj muž. (*Vzlyká*) Teď ho nenávidím, tak to dřív nebylo. Teď ho nenávidím a přitom to nechci. (*Vykřikne*) Nemůžeme to změnit, nejde to? (*Křičí*) Nemůžeme to změnit. (*Tvaří se manicky a ukvapeně*) Copak to nejde?

Tma

Je slyšet Chantalina píseň. Světla ji osvítlí, když si ještě pro sebe prozpěvuje, hraje si s cigaretou. (V následující scéně by se mělo improvizovat podle toho, koho vidí, atd., atd.) Flirtuje s muži z obecnstva.

Chantal (*k nějakému muži*) Nemáš oheň? (*Dostane se k dalšímu muži, trochu zpívá*) Ty taky nemáš oheň, fešáku? (*Pokračuje dál*) Máš oheň?

Tento se jí líbí. Jde k němu, hraje si s jeho kravatou, odvede ho za ni k nejbližšímu východu. Když odcházejí. . .

Scullery

Tomuhle chlapovi ukážu záda,
tomuhle chlapovi ukážu záda,
tomuhle chlapovi ukážu záda,
pošlu ho do háje.

Tomuhle chlapovi zamávám sbohem,
tomuhle chlapovi zamávám sbohem,
tomuhle chlapovi zamávám sbohem
a pošlu ho do háje.

Nesnaž se na něj zapomenout, odvrhnout ho, zatratit,
nesnaž se na něj zapomenout, odvrhnout ho, zatratit.

Vykašli se na něj a pošli ho domů, je to tak!

Scullery (vezme ji) Aaa, můj zachránče. *(Políbí ho. Políbí lahev. Drží ji v natažené ruce a ukazuje ji divákům)*

Jak odchází, mine opilou ženu (Marion), která přichází s Brianem

Marion Sculleríku!

Scullery Marion!

Brian se k ní přivine

Kam deš?

Marion Mám strašnej frmol.

Scullery Stella???

Odejdou na druhou stranu od Sculleryho.

Světla osvětlí obývací pokoj

Marion a Brian vstoupí úplně opilí. Marion sebou plácne na gauč. Brian stojí nad ní, stáhne si zip.

Marion *(strká ho pryč)* Ne, nejdřív chci housku.

Brian *(ukazuje na kuchyň)* No, je tam snad lančmít. Tak si vem.

Marion Dopříc, dopříc, eh, to mi ani nemůžeš udělat něco k jídlu.

Brian Arrgh.

Marion se odpotácí do kuchyně

Brian jde ke kredenci a vyndá láhev sherry. Marion vykřikne.

Brian se opile potácí.

Marion přijde zpátky, z palce jí teče krev

Marion Řízla jsem se do palce.

Brian se k ní připotácí, láskyplně ji obejmě a chápavě špulí ústa

Puť mě. (Marion jde ke gauči, ke kabelce, otevře ji a upuští ji)

Krucinál. (Vytáhne papírový kapesník, přidrží si ho na ráně)

Brian k ní přijde a sedne si vedle ní na gauč, obejmě ji jednou rukou. Oběma jim spadnou hlavy. Opile si spolu žvatlají, jako dvě děti.

Brian Copak, ty moje kočička.

Marion Palec.

Brian Zlobivej paleček.

Marion Bolí to.

Brian Aaaaa, pod' sem.

Obejme ji, líbá ji, chytne palec.

Marion Aůůůů. Puť mě!

Odstrčí ho od sebe. Brian si lehne na záda na gauč. Marion také.

Dej mi loka.

Brian jí podá láhev, stoupne si, ukrkne se, vezme si ji zpátky.

Hele, eště jsem neskončila. (Šáhne po láhvi)

Brian Hele, nemyslíš si, že mi tady všechno vypiješ a že mi potom ani nedáš, že ne?

Marion *(Vytrhne mu pití)* S takovejhlema chlapama si nezahrávám. Přece bych ti ho nenahonila a pak zdrhla. No tak, Briane, dyť mě přece znáš. *(Lokne si)* Přines mi sklenici. Kde je tvý slušný vychování.

Tře se o něj. Brian je tak opilý, že málem upadne.

Brian *(Směje se)* Cha cha. No jo.

Odejde do kuchyně.

Marion si opět lokne, narovná si podprsenku

Brian se vrátí s velkým püllitrem, podá jí ho

Nezdá se, že by jí to vadilo, naleje do něj pití. Oba stále stojí, vrávorají

Marion Kde máš svojí dceru?

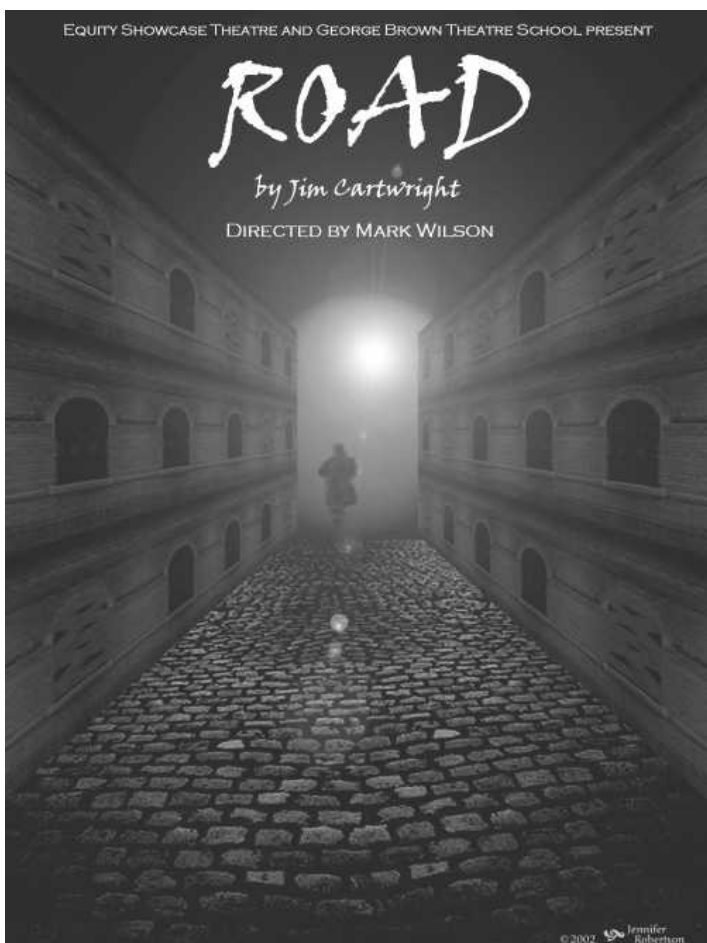
Brian ukáže směrem nahoru, položí si hlavu na ruce – naznačuje, že spí. Marion pije. Spadne na gauč.

EQUITY SHOWCASE THEATRE AND GEORGE BROWN THEATRE SCHOOL PRESENT

ROAD

by Jim Cartwright

DIRECTED BY MARK WILSON

© 2002 Jennifer Robertson

Dej tam ňáskou desku.

Brian toporně přejde ke gramofonu a dá tam velmi nahlas cuntry and western.

(Pochvalně přikyvuje) Hej, hej. (Marion zvedne sklenici)

Brian přejde k ní, sedne si na gauč, obejmě ji, začne ji líbat po tváři. Marion se otočí, chytne ho za hlavu, začne ho prudce líbat na ústa

Otevrou se dveře, vejde asi dvanáctiletá holčička, dlouhovlasá, v noční košili. Zůstane stát.

Podívají se na ni. Ona se dívá na ně.

Linda Tati, já kvůli tomu randálu nemůžu spát.

Marion To je tvoje, Briane? Ta je teda nádherná, strašně krásná, to jo.

Brian Jo, povedla se.

Marion Pod' sem, zlato.

Děvče neochotně přejde k opěradlu pohovky. Marion si na gauči klekne, chytne hlavu děvčete a políbí ji. Dívka se snaží odtáhnout.

Rozkošná.

Na dívčině obličej se objeví krev z Marionina palce. Dívka se jí dotkne, podívá se na svého otce.

Copak se děje? Aaa, to je moje, tady z toho. *(Ukáže jí palec)* Tady to prase to udělalo. *(Plácne ho, hravě)* Abych neměla na nic chuť. Pod' sem, pod' si sem sednout, zlato. Bolí mě za krkem *(Chytne ji za ruku a táhne ji okolo, aby si sedla mezi ně)* Počkej.

(Otevře kabelku a vytáhne kapesník, plivne na něj a začne čistit dívce tvář) No, a je to. No, neboj se. Hmm. *(Obemne ji rukou okolo ramen)* Briane, dej tu pitomou hudbu míň nebo to vypni, kvůli

nám dvěma. Nám se to takhle nahlas nelíbí, že ne. (*Upravuje dívce pramínek vlasů, dává jí ho za ucho*) Nelíbí.

Děvče se tváří ztrápeně. Brian hudbu ztlumí, Vstane, zdvihne láhev, napije se z ní.

přeložila Dana Vacková

Knihy laciné a v síti

Vítejte v druhé kapitole PLAV!ební příručky. Protože internetové adresy jsou příliš dlouhé, rozhodl jsem se počínaje tímto číslem uvádět v tištěné verzi pouze jejich zkrácené podoby. Plné a funkční linky naleznete vždy v elektronické variantě čísla PLAV!u na adrese www.splav.cz. Nyní již k dnešnímu tématu.

Pál Závada není rozhodně nijak neznámý autor. Interview s ním je k dipozici například na serveru www.ce-review.org. V roce 2000 obdržela cenu J. Hollého za překlad Jadvižina polštáře do slovenštiny (Jadvigin vankúšik) Renáta Deáková, více informací o udělených cenách dohledáte na stránkách www.noveslovo.sk. Protože nakladatelství Argo obdrželo v tomto roce grant českého literárního fondu právě na vydání Jadvižina polštáře, můžeme se těšit i na český překlad. Nedosti na tom, Zavadova novela dostala v roce i filmovou podobu. Její autorkou je Krisztina Deák. Informace o filmu naleznete na stránkách www.imdb.com. Setkat jste se s ním mohli například na 35. ročníku karlovarského filmového festivalu (2000).

Možná ještě věhlasnější než Pál Závada je Jim Cartwright. Jeho hry se inscenují jak v Londýnském Royal Court Theatre, tak například v avantgardním Pilot Theatre.

Na stránkách www.pilot-theatre.com naleznete podrobný materiál týkající se Jima Cartwrighta a hry Road. V roce 1995 byla hra uvedena v Plzni během mezinárodního festivalu Divadlo. Hru nastodoval soubor The Wilma Theater z Filadelfie pod vedením Blanky Žižkové. Více informací o představení nalezne na odkazu festival.divadlo.cz.

V roce 1987 zfilmoval Ulici Alan Clarke. Podrobnosti o filmu lze dohledat opět na stránkách www.imdb.com.

Jim Cartwright vlastní i produkční společnost Destiny Films (www.destinyfilms.com), která nyní dokončila dva nové filmy *Strumpet* a *Vacuuming Completely Nude in Paradise*, na kterých spolupracoval mimo jiné i Danny Boyle (*Trainspotting*, *The Beach*). Autorem scénářů je právě Jim Cartwright.

Nakonec perlička z levných knih. Po šesti letech dorazila do knižních výprodejů *Rusko-česká kniha vtipů* Libora Dvořáka z nakladatelství Horizont. K mání je za pouhých 29 korun.

Štastnou PLAV!bu.

přiložil Arnošt Štědrý

Rozšířené vydání PLAV!u naleznete na adrese www.splav.cz.